

Alexander Bobkin

Geur van Oosterse meloen, 120 x 200 cm

Maanreis, 120 x 200 cm

Reiziger van alle tijden

Over de spiritualiteit en verbeelding van Alexander Bobkin

Alexander: jouw werk wordt wel bestempeld als kunst van de Sjamanen? De wisselwerking tussen verbeelding en werkelijkheid? Wat vind je zelf van dat stempel? Dat is geen eenvoudige vraag. Het antwoord is ook niet gemakkelijk, omdat ik natuurlijk als mens en kunstenaar een ontwikkeling heb doorgemaakt. Gedurende een bepaalde periode in mijn leven speelden het Sjamanisme en de Sjamanen inderdaad een grote rol. Tijdens mijn reizen door Siberië ontdekte in het gevoel voor mysterie. Kort daarna, toen ik eenmaal in Nederland was, werd mijn manier van denken en werken sterk geïnspireerd door de Sjamanen. Het is wel moeilijk uit te leggen, waar, wanneer en hoe de neerslag van mijn reizen door de toendra van Siberië zijn terug te vinden in mijn werk. De figuren tellen mee, de kleur ook, maar de spiritualiteit, daar gaat het eigenlijk om. Mijn schilderijen zijn een ontdekkingsreis, een poging om antwoord te krijgen op de vragen van het leven, ook voor de toeschouwers.

Maureen Bol (1) noemde jou een ‘intermediair tussen aarde en geesten’. Voel je jezelf inderdaad zulk een verbindingsman? Die benadering is te groot, te pretentius. En het beeld klopt niet helemaal. Laat ik proberen het eenvoudig uit te leggen. Alles wat aanwezig is in de natuur heeft een eigen geest, en daarmee een kracht. De stenen, het zand, het water, de levende natuur ook. Daardoor zijn al die elementen verbonden met elkaar. In het begin van de zeventiger jaren – na de afronding van mijn opleiding – beleefde ik geen gemakkelijke tijd. Ik ben gaan reizen en fotograferen om Siberië te leren kennen, niet de steden maar het leven op de toendra. Tijdens een helicoptervlucht zag ik een nomadenstam. Ik ben geland en heb gevraagd een stuk mee te mogen trekken. Dat mocht. Na die tochten heb ik mijn manier van ontdekken en van denken meegenomen in mijn werk. Als mens, als persoon dus. Daarna is alles teruggekomen in mijn schilderijen.

De kunstwereld heeft kennelijk behoefte aan het duiden van stromingen, het leggen van verbanden. Met een definitie lijkt de klus dan geklaard. Geldt dat ook voor de mensen, die jou aan de Sjamanen hebben gekoppeld? Misschien wel, ja. Na enkele jaren kreeg ik moeite met die rechtstreekse koppeling aan het Sjamanisme. Ik verbeeld natuurlijk mijn ervaringen, mijn kennis ook. Maar langzamerhand dreigt een zekere vertekening. Mensen vertalen het Sjamanisme in een exotisch iets: de charme van het mysterie. De aanduiding wordt dan een commercieel etiket, een trefwoord, dat voorbij gaat aan de diepere bedoeling van mij als kunstenaar.

Wat is dan wel je diepste drijfveer, of je intentie? Drijfveer was en is mijn interesse voor volkeren, tussen de vroegste tijden en nu. Ik wilde de Siberische cultuur doorgronden. Ik zocht naar

Alexander Bobkin weet wat reizen is, tussen Novokoeznetsk, waar hij in 1952 geboren is en het Rijk van Nijmegen, waar hij sinds 1990 woont en werkt. Maar ook tussen de Akademie Jaroslavl Choedozjestv-jennoje in de buurt van Moskou en - in 1972 - weer terug naar Siberië, waar hij na enkele jaren bij de Sjamanen het gevoel voor mysterie ontdekte. De toenemende bekendheid in eigen land bleef niet onopgemerkt. Uitnodigingen voor exposities in Frankrijk en Engeland bleken even eervol als onuitvoerbaar. Een invitatie voor Londen leidde in 1990 tot een tussenstop in Amsterdam om van daaruit met een visum over te steken naar een nieuwe toekomst. Het oponthoud in Nederland zou een permanent verblijf worden. Alexander Bobkin werd ver van zijn geboortegrond een ‘reiziger in de geest’, die op eigen wijze de spiritualiteit verbeeldt, als een teken van alle tijden en streken. De verbinding tussen de oosterse en westerse cultuur vindt in Alexander Bobkin een ambassadeur, die zijn diplomatieke gaven met lijnen, vlakken en kleuren, soms terughoudend, dan weer uitbundig, maar altijd indringend gestalte geeft.

Alexander Bobkin

Terugkeer, 120 x 100 cm

allerlei informatie, ook archeologisch. Het vroegere leven in nu onbewoonde gebieden. De rotstekeningen, die ik zelf gevonden heb – dus niet in boeken – zijn voor mij heel belangrijk geweest. Maar ook de migratiepatronen van de nomaden. Ik mocht tijdens mijn verblijf bij de nomaden foto's maken. Ik leerde de mensen zelf ook kennen, met hun rituelen en hun godsdienst. Zo ontdekte ik vrijwel vanzelf de Sjamanen, met hun boodschap: de eigen geest en kracht van alle materie.

De 'herworteling' in Nederland (2) en het Rijk van Nijmegen heeft wellicht te maken met opvang, acceptatie en inburgering. Ik denk aan Willem van Lieshout en Maarten Beks. Ja, toen ik in 1990 besloten had in Nederland te blijven, ontmoette ik vrij snel Willem van Lieshout. Hij bracht mij in contact met Maarten Beks – zelf kunstenaar en criticus – die veel over mij geschreven heeft in een zeer moeilijke periode. Ik worstelde met de taal en kende niemand. Maarten trok zich daar niets van aan. Willem van Lieshout hielp mij bij allerlei praktische zaken. Ze waren allebei gefascineerd door mijn werk. Ik ben hen zeer dankbaar voor alle steun, waardoor ik mijn eigen weg heb weten te vinden. In 1991 kreeg ik al mijn eerste grote expositie in de Nijmeegse Delta Art Gallery.

Terug naar het reizen in de geest: hoe maak je de verborgen werkelijkheid, die je wilt ontdekken, zichtbaar in je doeken? Een leeg hoofd: daar moet ik mee beginnen. Geen idee of beelden vooraf dus. Ik wil niets van te voren weten. Het is wel een van de moeilijkste opgaven: dat leegmaken van het hoofd. Het is een paradox. Maar absolute relaxatie en absolute concentratie zijn essentieel voor mij. Tijdens het schilderen ontstaan lijnen, vlakken en kleuren. Op een bepaald moment wordt de bron geopend. Dan moet ik nog dingen uitproberen. Ja: dat is het. Of nee: dat is niet goed. Of overbodig. Die figuur moet dan weg. Wanneer het schilderij af is, dan moet het mij zelf ook verrassen.

Doen de figuren en kleuren ertoe, of gaat het uiteindelijk toch om de integrale compositie? De kleuren spelen een belangrijke rol in mijn werk, de lijnen en vlakken ook. Wat uiteindelijk telt is de totale compositie. Ik ben erg kritisch. Soms zet ik een schilderij een tijd weg om later veranderingen aan te brengen. Zelfs mooi geschilderde delen of figuren moeten dan wijken.

Mij zijn de summiere titels opgevallen, die soms betrekking hebben op een detail van het schilderij: 'Tomatensoep', maar ook 'Gehaktballen' en 'Glas Water'. Titels zijn voor mij niet echt belangrijk. Zij ontstaan in mijn hoofd tijdens het schilderen. Soms is een eenvoudig detail nodig – meestal iets uit het dagelijks leven – dat in mijn verbeelding wel een functie heeft, een handvat ook. Het gaat om de gevoelens in een spirituele wereld. De titel heeft de functie van een eerste stap: het binnendringen via een bekend iets

(1) Maureen Bol, 'Alexander Bobkin: intermediair tussen aarde en geesten', *Allochtonenkrant*, 1999

(2) 'Russisch kunstenaarsechtpaar mag in Nederland blijven vanwege cultureel belang', *Trouw*, 8 juli 1992

Reiziger van alle tijden

Tomatensoep, 120 x 100 cm

Alexander Bobkin

Ontmoetingen,
140 x 200 cm

uit de werkelijkheid van alledag. Gehaktballen of soep dus, om wat daarachter schuil gaat.

In 1999 schilderde je drie Hommages: aan Carlos Castaneda, J.R.R. Tolkien en het Mariabeeld uit 's Hertogenbosch: nogal uiteenlopende namen. Zijn dat eerbewijzen?

Het zijn niet echt eerbewijzen, wel pogingen van en voor mijzelf om iets meer greep te krijgen op en begrip voor verschillende spirituele werelden. Bij Carlos Castaneda (3) vind ik heel veel terug van de denkwereld van de Sjamanen, bij Tolkien ook, zij het op een andere manier. Het Mariabeeld is natuurlijk een belangrijk icoon voor het Christendom. Ik zie in de vergelijking van de godsdiensten meer de overeenkomsten dan de verschillen. Daarom toch een soort eerbetoon, op mijn manier verbeeld.

De schilderijen uit 'Reizen in de geest' (4) beslaan de jaren 1997-2004: kleurrijke doeken, waarop veel te zien is. Vanaf 2002 en 2003 treedt verstillings op: ik denk aan de panelen 'Zonder Titel', met een enkele figuur en eenvoudiger kleurgebruik?

Dat klopt wel. Op een gegeven ogenblik ben ik toe aan een andere benadering, een nieuwe lijn. Het kan gebeuren, dat je met veel dingen bezig bent, ook op een schilderij. De compositie wordt dan te ingewikkeld. Ik streef dan naar vereenvoudiging, openheid, transparantie. Maar dat moet wel weer wat opleveren. De soberheid maakt het schilderij toegankelijk. Maar vervolgens wil ik graag de toeschouwer weer aan het denken zetten. Hij ontdekt dan hopelijk wat ik in mijn hoofd had.

Een vraag over de rol van het schoonheidsideaal: ik maak uit 'Reizen in de geest' op, dat het verhaal telt, en de boodschap achter het verhaal, maar niet de esthetica? Ik schilder; ik ben geen Sjamaan, geen priester, geen schrijver. Ik gebruik de middelen van de schilderkunst - lijnen, vlakken, kleuren, compositie, evenwicht en meer – om een goed schilderij te maken. Ik houd niet echt van het woord esthetica. Het wordt mij te vaak verkeerd gebruikt. Het begrip is te gecompliceerd. Het leven bestaat uit alles, ook uit somberheid en ongenoegen. Lelijk kan ook van waarde zijn. Het leven is een optelsom van plussen en minnen. Alles smelt bij elkaar, dat is mijn bedoeling. Ik zou willen, dat mijn schilderijen dat besef bijbrengen, tot nadenken stemmen.

(3) Amerikaans antropoloog (1925-1998) van Peruviaanse komaf: schrijver van boeken over bovennatuurlijke verschijnselen

(4) Alexander Bobkin: Reizen in de geest/ Travelling in the Mind, BnM Uitgevers, Nijmegen (2005), met bijdragen van Willem van Lieshout, Serge Stommels en Albert Lemmens

In 2005 verraste je de liefhebbers van je werk met een treffend portret van Guusje ter Horst (5), toen burgemeester van Nijmegen, die het paneel – voorzichtig gezegd - anders beoordeelde. Moet je iemand goed kennen om een portret te schilderen? Nee, dat is niet echt nodig. Veel hangt af van de situatie. Soms is een zekere afstand wel handig. Ik heb overigens met plezier Guusje ter Horst geschilderd. Hei is wel jammer, wanneer er volgens het 'slachtoffer' niet uitkomt, wat je er in wilt

Reiziger van alle tijden

leggen. Ik heb trouwens eerst een romantische versie geschilderd: een vriendelijker doek, dat ik weggezet heb. Wacht even: ik laat het je zien. Zie je het verschil met het wat strengere paneel?

Jammer, dat niet beide 'Guusjes' zijn geëxposeerd. Kom je ooit nog toe aan een zelfportret, ook als reflectie op de veranderingen in je leven? Vroeger, in Rusland, heb ik nogal wat zelfportretten getekend. Ik keek dan naar mezelf als mens, met zijn bijzondere eigenschappen, vaak ook met veel ironie en zelfspot. Dat was in de tijd van de Sowjet Unie ook nodig om te relativiseren en te overleven. In Nederland heb ik geen zelfportretten meer gemaakt. Nooit meer? Dat weet ik niet. Maar voorlopig ben ik het echt niet van plan.

Alexander: heeft je komst naar Nederland je kunstenaarschap veranderd of verdiept? Of zou in Rusland je ontwikkeling ook zo zijn geweest? Ja: er is heel veel in mij veranderd. Ik ben in Nederland een tweede kunstenaarsleven begonnen. Ik Rusland maakte ik bijna uitsluitend grafiek. Af en toe – eigenlijk sporadisch – waagde ik mij aan een schilderij. In Nederland heb ik het roer totaal omgedraaid. Ik maak nu alleen maar schilderijen, wel in allerlei formaten, en op verschillende achtergronden. Hout, doek, papier. Het is een heel nieuwe ontwikkeling in mijn leven. Ik zou niet weten, hoe het mij in Rusland verder zou zijn vergaan. Maar ik blijf wel reizen.

Je bent af en toe wel teruggekeerd naar je geboortegrond? Is een blijvende terugkeer mogelijk? Of juist niet? Gemiddeld ga ik een keer in de twee jaar naar Rusland. Eigenlijk om weer naar onbekende plekken te reizen, waar ik nog nooit geweest ben. Ik ga meestal naar Siberië, waar nog altijd veel te ontdekken valt. Natuurlijk kijk ik nu wel met andere ogen naar het land en de mensen. Ik neem mijn ervaringen mee. Neem bij voorbeeld de beperkte ruimte in het dicht bevolkte Nederland en zet dat af tegen de onmetelijkheid van Siberië. Of kijk naar de mensen, niet in de steden maar op het platteland, of zelfs nog verder weg. Die beelden blijven mij altijd boeien.

**Portret tijdens
Zonsverduistering**
150 x 120 cm

Ruimte voor atelierfoto

(5) Portret in de reeks 'Kopstukken',
geëntameerd door Galerie Stills bij
gelegenheid van 2000 Jaar Nijmegen

Alexander Bobkin

Hommage aan J.R.R. Tolkien, , 200 x 150 cm